

Handläggare: Kerstin Wretborn,
Riitta Sköld Tfn: 508 09 307

Till

Norrmalms stadsdelsnämnd

**"För den jag är", delbetänkande om utbildning och utvecklingsstörning
(SOU 2003:35) - yttrande till kommunstyrelsen.**

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens remiss besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Ylva Tengblad
Stadsdelsdirektör

Annette Luengo
Avdelningschef

Sammanfattning

Norrmalms stadsdelsnämnd ska yttra sig över delbetänkandet "För den jag är" - om utbildning och utvecklingsstörning (SOU 2003:35) till kommunstyrelsen. Den analys och de bedömningar som Carlbeck-kommittén redovisar i delbetänkandet ligger till grund för kommitténs fortsatta arbete. Slutbetänkandet ska vara färdigt senast den 1 oktober 2004. Förvaltningen anser att särskolan som egen skolform bör finnas kvar för att tillförsäkra särskoleeleverna de resurser dessa elever har rätt till. Det är positivt med den möjlighet till integration av särskoleelever i den vanliga grundskolan som erbjuds idag. För att kunna ge särskoleeleverna bra undervisning är det viktigt att lärarutbildningen ger god specialpedagogisk kompetens.

Ärendets beredning

Detta ärende har beretts inom barn- och ungdomsavdelningen. Tjänsteutlåtandet har utarbetats inom stadsmiljö- och planeringsavdelningen.

Bakgrund

Remissen

Den 6 december 2001 beslutade regeringen att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att se över utbildningen för barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning. Den tillsatta kommittén, Carlbeck-kommittén, har nu överlämnat sitt delbetänkande "För den jag är" - om utbildning och utvecklingsstörning (SOU 2003:35) till regeringen. Kommittén fortsätter sitt arbete med utgångspunkt från de frågeställningar som presenteras i betänkandet. Slutbetänkandet ska redovisas senast den 1 oktober 2004. Delbetänkandet har inte skickats ut på någon formell remiss men kommittén tar gärna emot synpunkter och kommentarer.

Kommunstyrelsen i Stockholm har mottagit delbetänkandet och remitterat det till Norrmalms, Farstas och Kistas stadsdelsnämnder, till stadsledningskontoret och utbildningsnämnden. Yttranden ska vara kommunstyrelsen till handa senast den 15 september 2003.

Delbetänkandet

Utgångspunkterna för kommitténs arbete har varit att utbildningen för barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning ska hålla hög kvalitet och att kontakterna och samverkan mellan elever med eller utan utvecklingsstörning skall öka.

Det övergripande uppdraget för kommittén är att föreslå hur den framtida utbildningen bör utformas t.ex. i fråga om mål, innehåll, organisation och personalens kompetens. Kommittén ska arbeta med två parallella alternativ, att särskolan och särsvux kvarstår alternativt upphör som egna skolformer.

Utifrån pedagogiska, sociala och ekonomiska aspekter ska kommittén analysera för- och nackdelar med den föreslagna utformningen inom respektive alternativ samt göra en samlad bedömning och ta ställning för ett av alternativen. Kommittén ska lämna författningsförslag beträffande båda alternativen.

I det första skedet har kommittén redovisat en analys av hur den utbildning och den undervisning som idag ges till barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning svarar mot deras behov och förutsättningar samt genomfört en internationell studie.

Carlbeck-kommitténs arbete bedrivs utifrån visionen att den svenska skolan ska utvecklas till en skola där alla elever blir sedda och bemötta, där alla elevers erfarenheter får utrymme och där alla elever får en undervisning som tillgodoser deras behov.

I detta delbetänkande redovisar Carlbeck-kommittén den genomförda kartläggningen samt analysen av utbildningen för barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning. Med utgångspunkt i kartläggningen har kommittén analyserat och problematiserat bilden av särskolan och särvox.

Begrepp och definitioner

Carlbecks-kommittén undviker att använda begrepp som individintegrering och integrerade elever för att dessa ofta associeras med att det är individen som ska anpassas till given miljö. I stället används begreppen inkluderande undervisning och inkluderande skola för att poängtera att det är miljön som ska samspela med individen. Begreppen svarar mot en skola för alla, där alla elever utifrån sina behov och förutsättningar har möjlighet till social och kognitiv utveckling.

En historisk återblick

Synen på barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning har ändrats genom historien. Kommittén framhåller att den historiska genomgången visar, förutom att den ger en generell bild av särskolans framväxt och utveckling, hur värderingar och attityder styr organisationen även på regional och lokal nivå.

Särskolan och särvox

Kommittén konstaterar att det fortfarande finns skillnader i lagstiftningen mellan grundskola och den obligatoriska särskolan, trots en generell strävan under den senare hälften av 1900-talet att ge likvärdiga möjligheter till utbildning för alla barn och ungdomar.

Elever i särskolan

Av kartläggningen framgår att antalet elever som går i särskolan har ökat kraftigt under de senaste decennierna och tenderar att fortsätta att öka. Elever flyttar också i högre utsträckning än tidigare över från grundskolan till särskolan under hela skoltiden. Kartläggningen visar att fördelningen mellan flickor och pojkar i särskolan är ojämn - andelen pojkar är högre än andelen flickor. Dessutom har andelen elever med invandrarbakgrund i särskolan ökat mer än vad som motiveras av det totala antalet barn med invandrarbakgrund i skolåldrarna.

Kvalitet och utveckling

Enligt kommittén har de senaste årens utveckling inneburit både positiva och negativa effekter för särskolan. Genom det kommunala huvudmannaskapet har särskolan kommit närmare grund- och gymnasieskolan och blivit synlig. Därmed har möjligheterna till samverkan ökat. Föräldrar och elever är generellt sett nöjda med särskolan och eleverna trivs.

De redovisade svårigheterna handlar bl.a. om att många kommuner saknar övergripande verksamhetsidéer och strategier för särskolan. Dessutom är valmöjligheterna sämre i särskolan än i övriga skolformer. Kommittén har uppmärksammat att det förekommer att elever med utvecklingsstörning som är placerade i en grundskoleklass tillbringar större delen av skoldagen ensam med en assistent eller med en speciallärare samt att individuella utvecklingsplaner ofta saknas. Av kartläggningen framgår att många lärare i särskolan har uppgett att de undervisar barn som inte har en utvecklingsstörning. Ytterligare problem som kommittén påtalar är att det läggs större tonvikt på trygghet och omvårdnad i särskolan än på kunskap, stimulans och utmaning.

Resurser och resurstilldelning

De genomsnittliga elevkostnaderna för såväl den obligatoriska som den frivilliga särskolan varierar kraftigt mellan kommunerna. Kommittén har uppmärksammat att det finns oro för en sämre resurstilldelning om särskoleanslagen går upp i övriga skolanslag och konstaterar att resursfördelningssystemen kan bli styrande för hur man organiserar olika verksamheter och att den kan utgöra ett hinder för integrations strävanden.

Särvux

De rapporter och utvärderingar som kommittén har tagit del av visar att det finns brister bl.a. vad gäller undervisningens omfattning samt vad gäller gränsdragningen mellan den av kommunen anordnade dagliga verksamheten enligt LSS och antalet undervisningstimmor.

Integrering i praktiken

Mot bakgrund de genomförda studierna anser kommittén att det för en integrering i dess rätta bemärkelse eller för en inkluderande undervisning krävs stora insatser på många plan. Den fysiska integreringen kan ses som en grund men betydligt mer måste till. I de olika rapporter som kommittén tagit del av betonas de sociala framstegen vid integrering som tydligast. När det gäller de pedagogiska framstegen anser man att eleverna utvecklas efter sin förmåga oavsett var eleven undervisas. Det finns heller inga belägg för att kunskaperna blir bättre eller sämre i särskola än i grundskola.

Kompetens och utbildning

Undervisningen av elever med utvecklingsstörning ställer oberoende av skolform särskilda krav på kunskaper och kompetens hos lärare och annan personal. Hälften av de lärare som undervisar elever i särskolan saknar speciallärar- eller specialpedagogutbildning. En konsekvens av en inkluderande skola är att lärare i princip ska klara att arbeta med alla elever oavsett elevens förmåga, förutsättningar och behov. Lärar-kompetensen måste ses som en långsiktig investering i kommunen. Kommittén bedömer att assistenterna har en betydelsefull roll både i det sociala och det pedagogiska arbetet i skolan. Man anser att det finns anledning att analysera också assistenternas uppdrag och roll i skolan liksom den utbildning och kompetens de assistenter har som kommer i kontakt med barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning.

Internationella erfarenheter

Utvecklingen i flertalet europeiska länder, USA och Kanada går mot en ökad inkludering av elever i behov av särskilt stöd i reguljära skolor och utbildningar. Kommittén konstaterar att särskolan inte finns som egen skolform i våra grannländer och det är därför intressant att se hur man där löser behoven av specialundervisning och speciallösningar för olika elevgrupper.

Carlbeck-kommittens fortsatta arbete

De bedömningar som redogörs i detta delbetänkande ligger till grund för kommitténs fortsatta arbete. Carlbeck-kommitténs slutbetänkande ska redovisas senast den 1 oktober 2004. Kommittén avser att i sitt slutbetänkande:

- ❑ Analysera om de skillnader som finns i lagstiftningen mellan grundskolan och den obligatoriska särskolan är motiverade ur pedagogiska, sociala och andra aspekter
- ❑ Återkomma till frågorna om särskolans personkrets och de stora skillnaderna mellan kommuner när det gäller andelen elever i särskola
- ❑ Arbeta vidare med frågor som rör brister i utredningsförfarandet inför mottagandet i särskolan och dialogen med och informationen till föräldrar
- ❑ Uppmärksamma den relativt stora andelen barn med invandrarbakgrund i särskolan
- ❑ Diskutera och analysera förutsättningarna för att barn och ungdomar med begåvningsmässiga funktionshinder ska få en så bra skolgång som möjligt och bästa tänkbara förutsättningar för en kunskapsmässig och social utveckling
- ❑ I fortsatta arbete ägna speciell uppmärksamhet åt förutsättningarna för en ökad samverkan för att åstadkomma en inkluderande skola. Utgångspunkten är elevernas behov och intresse snarare än hänsyn till organisatoriska eller personella överväganden.
- ❑ Återkomma till de frågor som handlar om valmöjligheterna i särskolan
- ❑ Ta ställning till om försöksverksamheten med ett ökat föräldrainflytande över elevs mottagande i särskolan ska permanentas.
- ❑ Utredda hur gymnasiesärskolan ska förändras i förhållande till en förändrad gymnasieskola och härmed bättre förbereda eleverna för livet efter skolan
- ❑ Göra en fördjupad översyn av resurshanteringen inom skolan och dess effekter samt se över de stora skillnaderna i kostnader mellan kommunerna
- ❑ Fokusera på det faktum att det, trots en fysisk integrering i särskolan, är långt kvar till en inkluderande verksamhet
- ❑ Belysa frågor bl.a. hur skolans personal kan bidra till att skapa den goda skolan, en skola för alla
- ❑ Följa upp den internationella översikten och framför allt försöka hitta goda modeller för och exempel på integration och inkluderande undervisning.

Förvaltningens synpunkter och kommentarer

Utbildningen för barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning är allsidigt belyst och de frågeställningar som presenteras i delbetänkandet och som kommittén ska arbeta vidare med är angelägna. Stadsdelsförvaltningen har inte några synpunkter på innehållet i delbetänkandet.

Förvaltningen anser att särskolan som egen skolform bör finnas kvar för att tillförsäkra särskoleeleverna de resurser som dessa elever har rätt till. Det finns oro för en sämre resurstilldelning om särskoleanslagen går upp i övriga skolanslag. Det är positivt med den möjlighet till integration av särskoleelever i den vanliga grundskolan som erbjuds idag. Goda exempel på denna integration finns. Matteus skola har ett 20-tal barn med olika grad av utvecklingsstörning. Dessa elever följer särskolans läroplan. Både elever, föräldrar och lärare är mycket nöjda med verksamheten.

Den möjligheten som föräldrarna har att tacka nej till att barnet tas emot i särskolan har medfört att kostnaden för kommunen har ökat. Eleven får inte tillgång till de resurser som särskolan har eftersom grundskolans resurser för att utforma undervisningen efter den enskilda elevens behov är mindre än särskolans. Föräldrarna är inte alltid medvetna om att resurserna inte är jämförbara med vad eleven kan få tillgång till i särskolan.

För att kunna ge särskoleeleverna bra undervisning är det viktigt att lärarutbildningen ger god specialpedagogisk kompetens. Det är en av specialpedagogikens mest angelägna uppgifter att bidra till att skolan och förskolan kan möta den naturliga variationen av elevers olikheter. Kompetensutvecklingen för redan verksamma lärare inom det specialpedagogiska kunskapsfältet är nödvändig. Lärarkompetens ska ses som en långsiktig investering i kommunen. Det är också viktigt att de assistenter som kommer i kontakt med barn och ungdomar i behov av särskilt stöd får möjlighet till någon form av pedagogisk utbildning.

Förvaltningen ser med intresse fram emot Carlbeck-kommitténs slutbetänkande.

Bilagor

1. Sammanfattning av delbetänkandet "För den jag är" - Om utbildning och utveckling (SOU 2003:35). *Det kompletta delbetänkandet (333 sidor) finns att rekvirera hos stadsdelsförvaltningens registrator Riitta Johansson tfn 508 09 017. Delbetänkandet finns också utlagt på <http://www.sou.gov.se/carlbeck/>*